

Medioituva terveys

Tämän lehden kirjoituksissa tutkaillaan terveyden ja median välisiä suhteita eri näkökulmista. Terveysteen liittyvistä teemoista uutisoidaan ja kirjoitetaan runsaasti tiedotusvälineissä.

Kouluopetuksen näkökulmasta viestien runsaslukuisuus ja laadullinen epätasaisuus aiheuttaa haasteita niin opettajille kuin oppilaillekin.

Näyttää siltä, että esimerkiksi toimitustyön entistä nopeampi tahti on omiaan aiheuttamaan melkoista näköalattomuutta joko tietoisesti tai tiedostamatta osaan terveysasioita käsittelevistä uutisista. Tiedontuottajien runsaus on johtanut myös siihen, että enenevässä määrin löytyy myös muita tekstejä, jotka ovat kirjoitettu varsin kriittikittömästi ja ohuesti johtaen harhaiseen kuvaan kyseessä olevista terveysilmiöistä. Tämä on opettajille yhtä aikaa sekä uhka

että mahdollisuus. Yhtäältä opettajat saavat runsaasti materiaalia opetuksensa tueksi ja oppilaiden oppimisen edistämiseen, mutta toisaalta opettajien tulee olla hyvin perillä käsiteltävistä aihepiireistä kyttäkseen näkemään, mitä jutuista on jäänyt tai jätetty pois tai mistä asioista on uutisoitu virheellisesti ja millä tavalla. Opettajilla tulisi myös olla kykyä tulkita median luomia mielikuvia ja moninaisia, osin piiloisiaakin, viestejä.

Oppilaiden käsitykset terveyteen liittyvissä asioissa

Opetustyössä olisi pystyttävä konkretisoimaan se, millaisia käsityksiä oppilailla on terveyteen liittyvistä asioista ja miten he osaavat käsitellä mediasta saamaansa tietoa, ja missä kaipaisi vielä monipuolisempaa ymmärrystä ja osaamista. Oppilaiden tulisi myös olla itse tietoisia omasta ymmärryksestään ja omista taidoistaan ja ymmärtää ero nykyisten valmiuksien ja toivottujen valmiuksien välillä. Näiden onnistunut näkyväksi tekeminen voi antaa sysäyksen laadukkaalle oppimiselle. Oppilaiden uteliaisuuden herättyä toivoa sopii, että opettaja on ehtinyt katsella ja pohdiskella terveyteen liittyviä asioita sekä läheltä että kaukaa. Ei ole lainkaan samantekevää, miten opettajat näkevät asiat, osaavatko suhteuttaa

mikä on aidosti haitallista mediaviestintää ja kenelle ja millaisilla ”annoksilla”. Opettajakunnan onkin hyvä kysyä aikaajoin itseltään, ylläpitääkö koulujen terveysopetus oppilaiden medioiden myötävaikutuksella luomaa mahdollisesti harhaista kuvaa tietystä terveysilmiöstä?

Sytykkeitä oman opetustyön tarkasteluun

Näin lukuvuoden alussa opettajat ovat toivottavasti vielä voimissaan, jolloin on otollinen hetki tarkastella oman terveysopetuksen lähtökohtia laajemminkin. Millä vakavuudella terveysasioihin pitäisi suhtautua, mikä on sopivaa tai kohtuullista? Näemmekö aidosti lasten ja nuorten maailman, jossa hyvinvoinnin rakennuspalikoista terveys on vain yksi osaluue (joskin monelle tärkeä), ja uskallammeko antaa valinnan vapautta voimakkaan ohjailun sijaan? Tai aikaa asioiden ajattelulle ja omalle oivallukselle?

Muutama ajatus kannattanee uhrata myös pohdinnoille siitä, millä ja kenen arvoilla nyky-yhteiskuntaa pyöritetään. Maassamme harrastettu ”hyvinvointipolitiikka” on joiltakin osin erikoista. Toisaalla koulutuksella (esimerkiksi terveystiedon opetus, medianlukutaidon opettaminen) pyritään luomaan valmiuksia kansalaisille terveyttä edistävien valintojen tekemiseen, mutta toisel-

la kädellä murennetaan suomalaisen hyvinvointivaltion peruspilareita. Tämän alasajon tahti on kiihtynyt viimeisien vuosien aikana muun muassa erilaisten rakenneuudistusten, uuden hallintokulttuurin luomisen, kilpailuttamisen ja tulosohjauksen varjolla. Ehkäpä koulutuksessakin (etenkin toisella asteella) olisi hyvä pohdiskella huomispäivän aikuisten kanssa miksi yhteiskunnan tasolla toimitaan näin, mitä näillä toimilla yritetään saavuttaa ja ovatko ne järkeviä ja oikeutettuja? Yksilöperspektiivistä tarkasteltuna voisi kysyä, miksi ihmisen pitäisi olla mahdollisimman terve mahdollisimman pitkään? Olennaista lienee se, että yksilö voisi kokea elämänsä elämisen arvoisena ja itsensä arvokkaana, terveydentilasta riippumatta. Jos ihmisen tulee olla terve siksi, että on kyyvykäs edistämään omia tai kansallisia päämääriä talouskasvusta ja menestyksestä maailman markkinoilla, voi elämän mielekkyys, ihmisyyys ja inhimillisuus kuihtua olemattomiin. Toivoisikin, että talouden ja juridiikan maailmassa myös inhimillisemmällä arvoilla olisi mahdollisuus nousta varteentenotettaviksi vaihtoehdoiksi. Kansalaisten lisäksi myös päätäjille. Koulun ja opettajien kannalta on olennaista tiedostaa, mitä viestiä opetus terveyden merkityksestä välittää.

Olli Paakkari